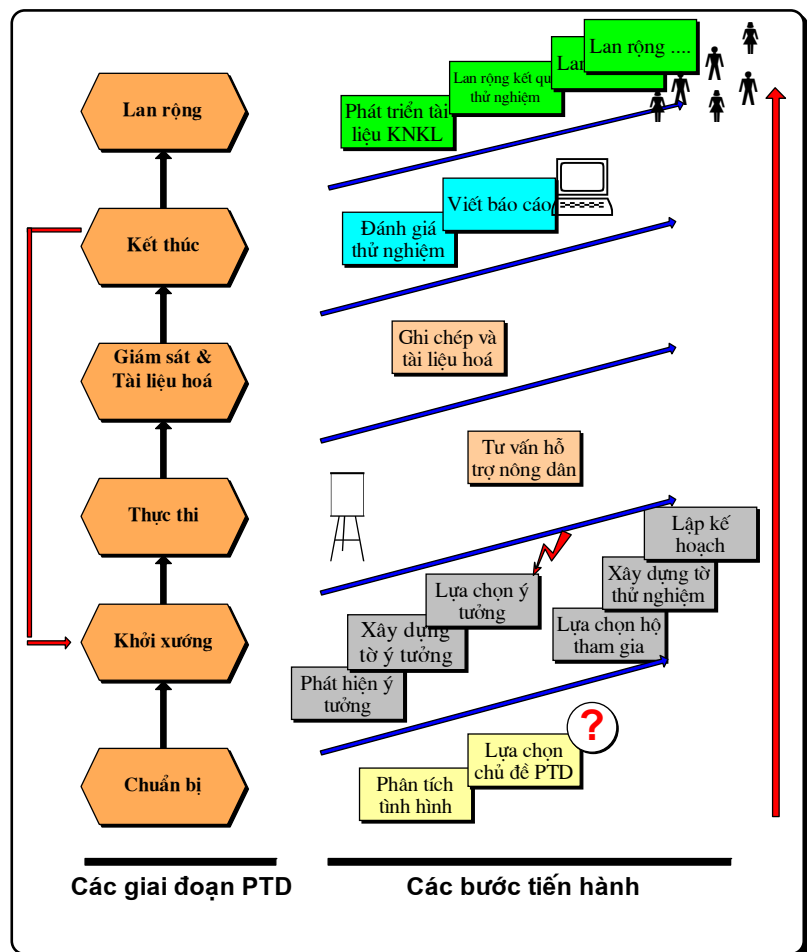

Tài liệu hướng dẫn

Bộ công cụ/ thể năng áp dụng trong phát triển nghệ có sự tham gia - PTĐ

Tài liệu hướng dẫn

Bộ công cụ/thẻ kỹ năng áp dụng trong Phát triển công nghệ có sự tham gia - PTD

Kết quả đề tài nghiên cứu khoa học và phát triển công nghệ cấp tỉnh
Xây dựng mô hình quản lý rừng và đất rừng dựa vào cộng đồng dân tộc thiểu số Jrai và Bahnar, tỉnh Gia Lai

Mã số: KX GL 06 (2002)

Chủ nhiệm đề tài: PGS.TS. Bảo Huy

Cơ quan quản lý: Sở khoa học và Công nghệ

Cơ quan chủ trì: Trường Đại học Tây Nguyên

Gia Lai, tháng 8 năm 2004

Tổng quan về bộ công cụ/thẻ kỹ năng dùng trong "Phát triển kỹ thuật có sự tham gia - PTD"

Trang

Mở đầu	4
Khái niệm và nguyên tắc áp dụng PTD	5
Tiến trình thực hiện PTD	11
Giai đoạn 1: Chuẩn bị.....	13
Công cụ 1: Tổ chức đánh giá nông thôn.....	13
Công cụ 2: Sắp xếp tổ chức khởi xướng và lựa chọn chủ đề cho PTD	15
Giai đoạn 2: Khởi xướng PTD	17
Công cụ 3: Chiếc đu quay – Phát hiện í tưởng mới	17
Công cụ 4: Sơ đồ phân tích nguyên nhân – hậu quả của một vấn đề.....	18
Công cụ 5: Phát hiện ý tưởng mới trên hiện trường.....	21
Công cụ 6: Xây dựng Tờ ý tưởng.....	22
Công cụ 7: Lựa chọn í tưởng	23
Công cụ 8: Lựa chọn hộ tham gia làm thử nghiệm.....	25
Công cụ 9: Xây dựng Tờ thử nghiệm.....	26
Công cụ 10: Xây dựng kế hoạch thực hiện thử nghiệm.....	27
Giai đoạn 3: Thực thi thử nghiệm.....	28
Công cụ 11: Tư vấn và hỗ trợ cho nông dân làm thử nghiệm.....	28
Giai đoạn 4: Giám sát và tài liệu hoá	29
Công cụ 12: Lập sổ theo dõi thử nghiệm.....	29
Giai đoạn 5: Kết thúc thử nghiệm	30
Công cụ 13: Đánh giá thử nghiệm.....	30
Công cụ 14: Viết báo cáo cuối cùng.....	31
Giai đoạn 6: Lan rộng thử nghiệm thành công	33
Công cụ 15: Lan rộng từ Nông dân – Nông dân.....	33

Mở đầu

Tài liệu này được biên soạn phục vụ cho các khoá tập huấn áp dụng phương pháp phát triển công nghệ có sự tham gia (PTD) cho các bên liên quan trong tiến trình thực hiện đề tài: “Xây dựng mô hình quản lý rừng và đất rừng dựa vào cộng đồng dân tộc thiểu số Jrai và Bahnar, tỉnh Gia Lai”. Các thành viên tham gia sau khoá tập huấn sẽ là những người thúc đẩy, hỗ trợ để thực hiện PTD ở các thôn làng hoặc sẽ là người hợp tác với địa phương để tham gia phát triển công nghệ trên các loại đất đai tài nguyên khác nhau, đặc biệt chú trọng đến quản lý sử dụng đất lâm nghiệp.

Tài liệu được viết theo trình tự áp dụng phương pháp PTD trên hiện trường với nông dân. Nó không quá tập trung vào lý thuyết và triết lý của một phương pháp tiếp cận mới – PTD mà cố gắng trình bày theo hướng thực hành, cách thúc đẩy tiếp cận có sự tham gia trong phân tích tình huống để tìm kiếm ý tưởng/công nghệ mới trong phát triển nông thôn. Do đó các bước tiếp cận được xây dựng thành các công cụ, thẻ kỹ năng để tiện áp dụng ngay trên hiện trường.

Đối tượng sử dụng và mục tiêu của tài liệu này là:

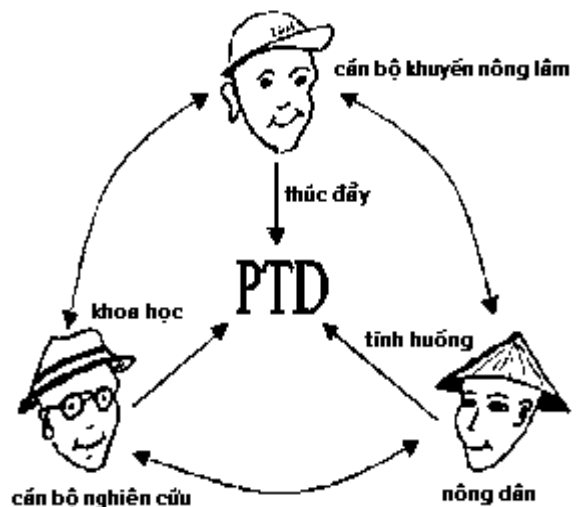
- Cán bộ khuyến nông lâm: Nó sẽ được sử dụng như là một hướng dẫn để cán bộ khuyến nông lâm làm công tác thúc đẩy, hỗ trợ nông dân, cộng đồng chuyển đổi cơ cấu cây trồng, vật nuôi, canh tác theo hướng bền vững, thích hợp với nguồn lực tại chỗ
- Cán bộ nghiên cứu: Đây là một trong ba nhân vật trong câu chuyện PTD, họ sẽ sử dụng tài liệu này như là một gợi ý về cách tiếp cận để tổ chức các nghiên cứu hành động có sự tham gia của nông dân
- Các đối tượng khác như là cán bộ quản lý nông lâm, các lãnh đạo địa phương, cán bộ kỹ thuật, các cán bộ tổ chức đoàn thể: Tài liệu này sẽ làm tham khảo cho đối tượng này để họ có thể hỗ trợ cho tiến trình đổi mới sản xuất ở các địa phương.

Khái niệm và nguyên tắc áp dụng PTD

Khái niệm PTD

PTD là “Phát triển công nghệ có sự tham gia”, nó là *một cách tiếp cận gắn liền nghiên cứu có sự tham gia với khuyến nông khuyến lâm, dựa trên việc phát huy khả năng của chính các cộng đồng nông thôn trong việc tìm kiếm các phương thức đổi mới sản xuất nông nghiệp và quản lý tài nguyên, phù hợp với kỳ vọng của nông dân và các tiềm năng cũng như hạn chế ở cấp độ nông hộ và thôn làng.*

- Trong PTD vai trò chính thuộc về người nông dân, nhà nghiên cứu sẽ trợ giúp về mặt khoa học cho người dân, cán bộ khuyến nông lâm là người thúc đẩy tiến trình thử nghiệm và tạo mối quan hệ tương tác giữa nhà nghiên cứu và nông dân.
- Tiến trình PTD bao gồm các hoạt động tiếp cận có sự tham gia để cùng người dân phát hiện, lựa chọn các ý tưởng, thử nghiệm trên đồng ruộng, trong rừng.
- PTD dựa vào nhu cầu và điều kiện của nông dân, nó đáp ứng được mong đợi của nông dân đồng thời có tính toán đến yếu tố khả thi, tính thực tiễn và các điều kiện của nông dân được xem xét để lựa chọn giải pháp thích hợp
- Xét về góc độ hợp tác và học hỏi lẫn nhau giữa các bên liên quan, PTD có thể hiểu như là một tiến trình kết hợp kiến thức địa phương với kiến thức khoa học, trong đó kiến thức bản địa của người dân cũng được coi quan trọng như bất kỳ kiến thức nào do khoa học tạo ra. Phát triển công nghệ có sự tham gia thúc đẩy sự kết hợp có tính sáng tạo này để phát huy nội lực nhằm cải thiện sản xuất và quản lý tài nguyên thiên nhiên ở các vùng nông thôn.

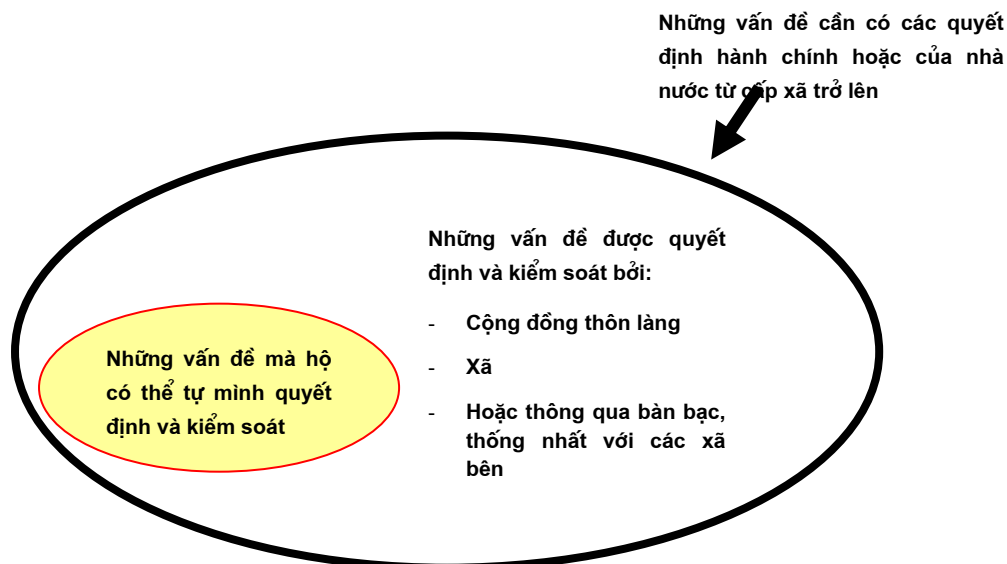
Mối quan hệ giữa 03 bên trong PTD

(Nouân · <http://www.socialforestry.org.vn>)

Nguyên tắc áp dụng PTD

- Các bên liên quan được coi là bình đẳng, nhà nghiên cứu, cán bộ khuyến nông lâm và nông dân cùng tham gia vào tiến trình để tạo ra môi trường học tập chung trong tìm kiếm “cái mới” có hiệu quả.
- Chủ đề PTD nằm trong phạm vi những vấn đề mà bản thân hộ gia đình có thể tự quyết định và kiểm soát, hoặc là vấn đề có quy mô cấp cộng đồng, thôn xã. PTD không thực hiện những vấn đề vượt ngoài tầm kiểm soát của cộng đồng địa phương.

Ueli Scheuermeier & Elisabeth Katz (2000) đã đưa hình tượng quả trứng để thuyết minh cho việc xác định giới hạn phạm vi PTD và lựa chọn chủ đề. Sơ đồ sau thể hiện quan điểm này

Quả trứng - Hình ảnh ẩn dụ về giới hạn của PTD

- Trong PTD, chỉ có ý tưởng mới được đưa ra thử nghiệm (ý tưởng chưa bao giờ được áp dụng trước đây ở địa phương, bao gồm mới về công nghệ, hoặc mới về cách tổ chức quản lý, hoặc mới về điều kiện áp dụng).

Thế nào là một ý tưởng mới?

- *Mới về kỹ thuật và công nghệ:* Có nghĩa là các ý tưởng này về mặt công nghệ và kỹ thuật chưa được áp dụng, hoặc chưa nghe nói đến.
- *Mới về tổ chức quản lý:* Có nghĩa là sự đổi mới về cơ bản trong các tổ chức quản lý sản xuất, quản lý tài nguyên. Ví dụ: Thử nghiệm về quản lý rừng theo nhóm hộ.
- *Mới về điều kiện áp dụng:* Có thể loại thử nghiệm này đã được làm ở đâu đó, nhưng chưa được áp dụng ở địa phương, tuy nhiên điều kiện áp dụng ở đây khác với nơi xuất xứ. Nói khác đi, nếu địa phương này có điều kiện khá đồng nhất với nơi đang tiến hành thì không cần phải khởi xướng thử nghiệm, nó có thể thực hiện qua hoạt động chuyển giao công nghệ. Các thông tin này nhà nghiên cứu và cán bộ khuyến nông cần làm rõ và cung cấp cho thôn làng.

- ý tưởng phải xuất phát từ nhu cầu và năng lực/nguồn lực của người dân, bảo đảm cơ hội tham gia cho nhiều nông dân quan tâm; đồng thời công nghệ phải thích nghi với điều kiện kinh tế xã hội và sinh thái địa phương.
- ý tưởng được lựa chọn thử nghiệm phải có khả năng để nhân rộng, để cho nhiều nông dân khác có thể hưởng lợi từ các thử nghiệm đó.
- PTD là một tiến trình học tập và nghiên cứu của thôn làng và các bên liên quan, do đó các thông tin về tiến trình và kết quả của thử nghiệm, các kinh nghiệm thu được và các dữ liệu liên quan đều cần được theo dõi, ghi chép, lưu trữ cẩn thận để có thể đánh giá kết quả và các tác động của nó; thu thập các bài học kinh nghiệm để chia sẻ với các bên liên quan và cung cấp cho các nông dân khác thông qua khuyến nông lâm.

Khi nào nên thực hiện PTD?

- Khi có một vấn đề của nông dân và họ không có một giải pháp sẵn có nào để giải quyết. Điều này thường xảy ra trong thực tế sản xuất và quản lý tài nguyên, nông dân hoặc thôn làng có thể gặp những vấn đề trở ngại và bản thân họ chưa tìm ra một giải pháp nào để khắc phục. Lúc này PTD sẽ là cơ hội để nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm cùng với nông dân bàn bạc cách giải quyết thông qua việc thử nghiệm các giải pháp khác nhau.
- Khi nông dân có một ý tưởng về một cái gì đó mới, nhưng cần sự hỗ trợ của quá trình thử nghiệm. Trải qua tiến trình sản xuất nông dân thường nảy sinh các ý tưởng mới để cải thiện canh tác, quản lý tài nguyên, họ mong muốn thu được hiệu quả cao hơn. Tuy nhiên làm như thế nào để biến ý tưởng thành hiện thực thì còn chưa rõ ràng đối với họ. Lúc này cũng cần đến PTD để nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm hỗ trợ cho nông dân để thiết kế, tổ chức thí nghiệm mới.
- PTD không những thực hiện cấp nông hộ mà còn có thể ở cấp thôn làng. Thông thường thử nghiệm được quản lý ở cấp nông hộ, đây là các hộ tự nguyện hoặc được thôn làng lựa chọn để đại diện tiến hành thử nghiệm. Ngoài ra cũng có trường hợp có thử nghiệm tập trung vào việc giải quyết vấn đề của toàn thôn làng, trong cách này thử nghiệm được thôn làng quản lý và PTD trở thành một bộ phận của chương trình phát triển cộng đồng.

Ba bên trong PTD

Trong PTD có ba bên quan trọng là: Nông dân – Cán bộ khuyến nông lâm – Nhà nghiên cứu:

- **Vai trò của nông dân:** Nông dân từ thế bị động, chấp nhận chuyển sang tự chủ và thực hiện các ý tưởng của chính mình. Kiến thức, kỹ năng và kinh nghiệm thực tế của người dân địa phương được sử dụng trong các thử nghiệm.
- **Vai trò nhà khuyến nông lâm:** Khuyến nông lâm thay vì chuyển giao một chiều đến nông dân sang thúc đẩy tiến trình và chia sẻ kinh nghiệm với thôn làng. Nhà khuyến nông lâm đóng góp kiến thức của họ – kiến thức thực tế về các điều kiện cụ thể ở địa phương và tạo sự liên kết thành công giữa nông dân với nhà nghiên cứu trong tiến hành các thử nghiệm. Do vậy cán bộ khuyến nông lâm yêu cầu có các kinh nghiệm thực tế và kỹ năng thúc đẩy thích hợp.
- **Vai trò nhà nghiên cứu** – người trước đây nắm giữ toàn bộ tiến trình nghiên cứu chuyển sang phân tích, lựa chọn và giải quyết vấn đề nghiên cứu cùng với nông dân; cung cấp các kiến thức, thông tin công nghệ đã có sẵn theo nhu cầu của cộng đồng.

Trách nhiệm và lợi ích của các bên tham gia trong PTD

Ba bên tham gia vào PTD: Nông dân/thôn làng, khuyến nông lâm và nhà nghiên cứu đều có trách nhiệm riêng và được phân định tương đối rõ ràng:

- **Trách nhiệm của nông dân hoặc thôn làng:**
 - Chủ động quản lý, thực thi, giám sát các thử nghiệm của mình.
 - Sử dụng lao động và nguồn lực sẵn có của họ để tiến hành thử nghiệm.
 - Hợp tác chặt chẽ với khuyến nông lâm và nhà nghiên cứu trong tiến trình.
 - Chia sẻ các kinh nghiệm của họ với các nông dân khác trong thôn làng.
- **Trách nhiệm của khuyến nông lâm:**
 - Tham gia trực tiếp và thường xuyên vào tiến trình, từ việc đóng góp các kinh nghiệm thực tế cho nông dân, thúc đẩy việc lựa chọn thử nghiệm đến việc giám sát, đánh giá kết quả.
 - Cung cấp, hỗ trợ cho nông dân các dịch vụ đầu vào, thông tin liên quan và chia sẻ các kinh nghiệm của họ với nông dân.
 - Tổ chức liên kết giữa nông dân với nhà nghiên cứu để tiến hành thử nghiệm.

- Tiến hành các hoạt động khuyến nông mở rộng như tổ chức trao đổi kinh nghiệm giữa nông dân với nông dân, xây dựng các tài liệu phổ biến kinh nghiệm từ kết quả thử nghiệm và tổ chức lan rộng các kết quả thử nghiệm.
- **Trách nhiệm của nhà nghiên cứu:** Nhà nghiên cứu có trách nhiệm triển khai các nghiên cứu và phát triển công nghệ vào thực tiễn, thông qua PTD thay vì toàn quyền trong tiến trình nghiên cứu, họ có trách nhiệm:
 - Tìm hiểu kiến thức địa phương, phân tích vấn đề của nông dân để cùng họ xác định các ưu tiên thử nghiệm
 - Tham gia vào tiến trình PTD cùng với nông dân và khuyến nông lâm, cung cấp các thông tin công nghệ, kiến thức khoa học để hỗ trợ cho việc thực hiện các thử nghiệm của nông dân.
 - Hỗ trợ cho nông dân cách giám sát, theo dõi, tài liệu hoá để đánh giá hiệu quả của các thử nghiệm.

Về thực chất sự tham gia sẽ được kích thích bởi các lợi ích mà mỗi bên sẽ có được trong tiến trình PTD:

- **Lợi ích cho nông dân và thôn làng:**

- Có cơ hội giải quyết vấn đề của họ hoặc được thử nghiệm ý tưởng mới mà họ mong muốn, các ý tưởng này họ không thể tự giải quyết mà cần có sự hỗ trợ của nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm.
- Năng lực quản lý thử nghiệm, phát triển công nghệ của nông dân và thôn làng được nâng cao và sản xuất của nông dân được cải tiến.
- Được học hỏi và chia sẻ kinh nghiệm sản xuất, quản lý với các bên liên quan bên ngoài và với các nông dân khác.
- Tiếp cận tốt hơn với các chương trình khuyến nông, các dịch vụ và thông tin khoa học kỹ thuật, thị trường, giá cả....

- **Lợi ích cho các cán bộ khuyến nông lâm:**

- Nhà khuyến nông có cơ hội bổ sung các công cụ, phương pháp khuyến nông thích hợp và đáp ứng được nhu cầu của nông dân.
- Nâng cao năng lực thông qua tiến trình giám sát chặt chẽ các thử nghiệm, đây là tiến trình học thông qua làm.
- Tiếp cận tốt hơn với kiến thức khoa học và địa phương.
- Nhận được sự ủng hộ của nông dân và thực hiện tốt việc lan rộng kết quả nhờ tiến trình “từ nông dân đến nông dân”

- **Lợi ích cho nhà nghiên cứu, giảng dạy:**

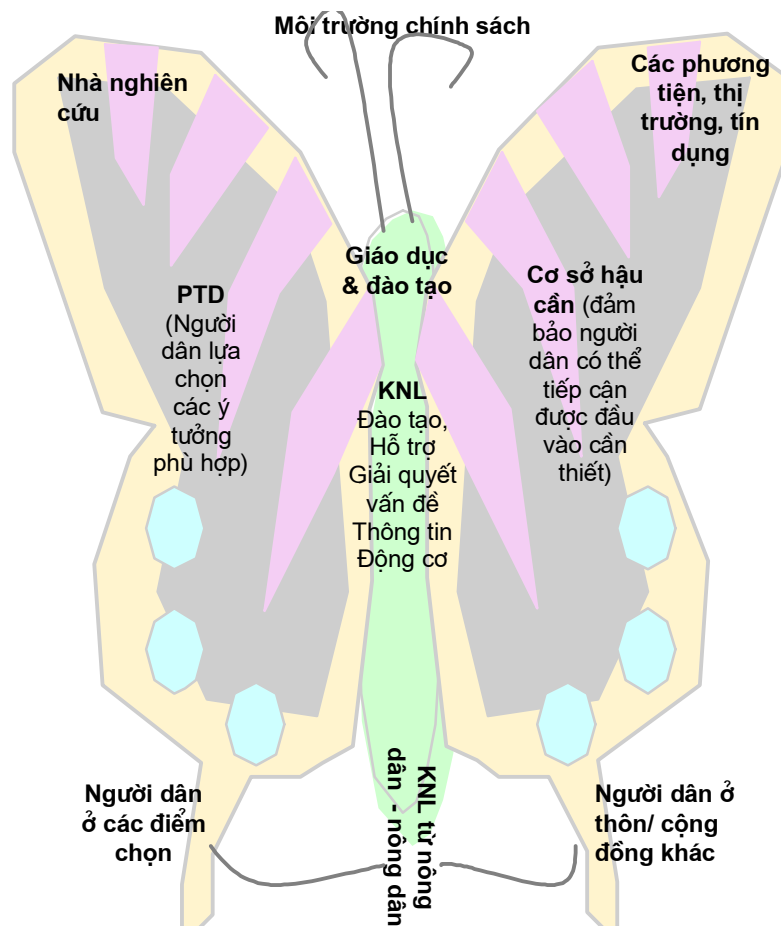
- Có cơ hội học hỏi kiến thức địa phương trong tiến trình PTD với nông dân và khuyến nông lâm

- Tiến hành được những nghiên cứu thích ứng với điều kiện của nông dân.
- Cải tiến phương pháp nghiên cứu, thúc đẩy tiến trình học tập từ hiện trường. Nâng cao được kiến thức và kỹ năng áp dụng phương pháp nghiên cứu có sự tham gia.

Ngoài ra các thông tin từ tiến trình PTĐ cũng giúp cho các nhà quản lý, hoạch định chính sách có cách nhìn mới về vấn đề phát triển công nghệ nông lâm nghiệp ở nông thôn để cải tiến chính sách và ra quyết định khuyến nông lâm thích hợp.

Vị trí PTĐ trong khuyến nông lâm/nghiên cứu

Để có được hiểu biết về vai trò và vị trí của PTĐ trong hệ thống nghiên cứu, khuyến nông lâm, một hình ảnh con bướm diễn giải PTĐ liên quan như thế nào tới các chức năng khác cần có trong hệ thống khuyến nông lâm nhằm tạo điều kiện giúp người dân cải thiện tình hình của họ.

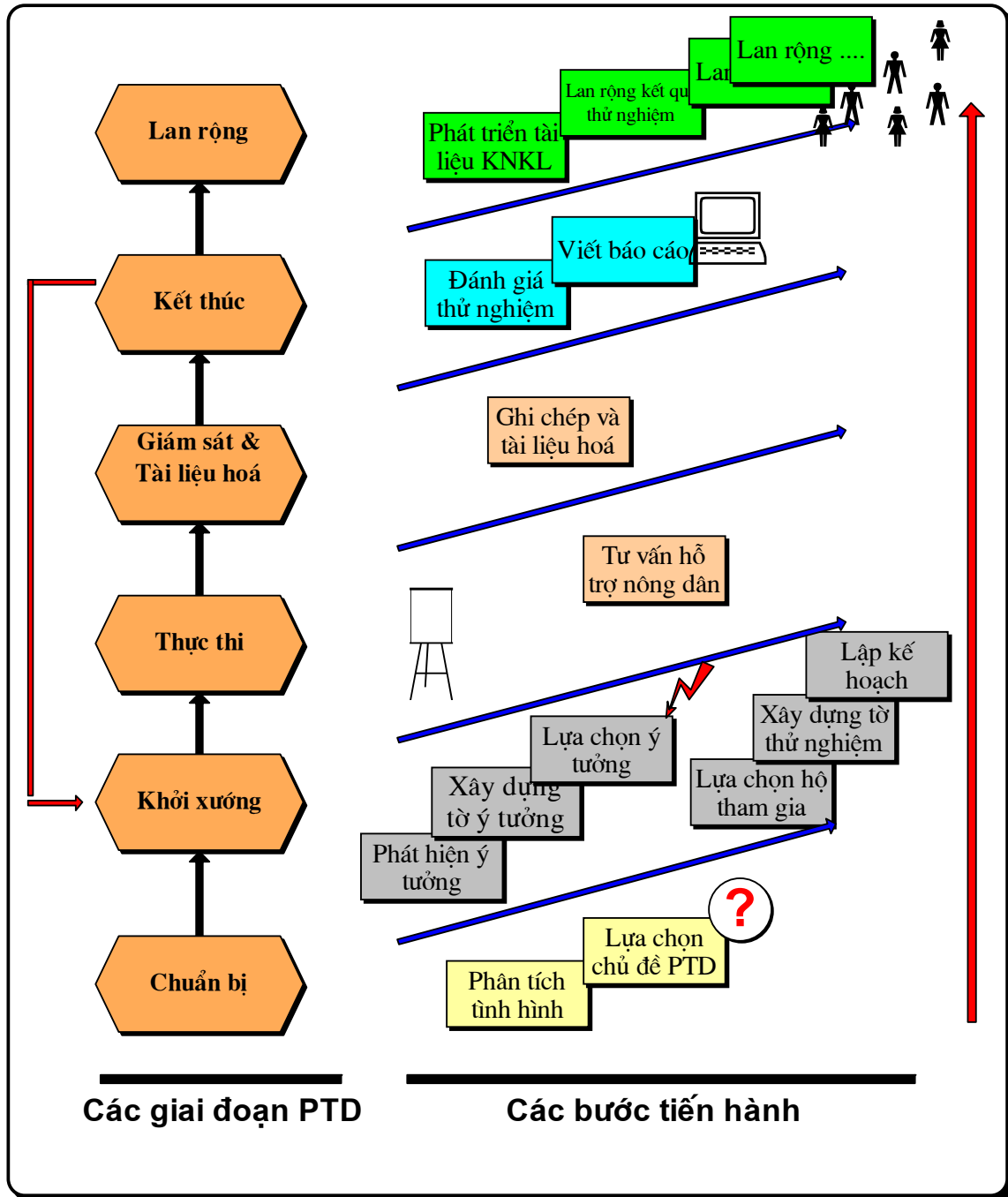
Con bướm khuyến nông và vai trò PTĐ

- PTD là một bộ phận của khuyến nông lâm, trước hết nó tạo nên sự liên kết giữa nông dân, nhà nghiên cứu với khuyến nông lâm để hỗ trợ nông dân tiến hành các thử nghiệm phù hợp do họ lựa chọn.
- Trên cơ sở thử nghiệm PTD, khuyến nông lâm liên kết giữa nông dân với nông dân, tạo điều kiện cho nông dân chia sẻ kinh nghiệm và khi thử nghiệm thành công, khuyến nông lâm liên kết nông dân với thị trường, tín dụng, các nhà doanh nghiệp, quản lí, ... để hỗ trợ cho tiến trình sản xuất, lan rộng kết quả của thử nghiệm.

Tiến trình thực hiện PTD

Các giai đoạn và các bước chính trong tiến trình PTD tại thôn làng

Giai đoạn 1: Thu thập thông tin		<ul style="list-style-type: none"> • Cung cấp thông tin chung về tiếp cận PTD • Thảo luận để thống nhất chủ đề và phạm vi của PTD • Xây dựng chương trình làm việc và lựa chọn nông dân nòng cốt
Chuẩn bị	Cuộc họp giới thiệu về PTD tại thôn làng	
Giai đoạn 2: Thu thập ý tưởng		<ul style="list-style-type: none"> • Khám phá và thảo luận các ý tưởng mà nông dân quan tâm trên hiện trường để xây dựng các tờ ý tưởng
Khởi xướng	Họp thôn làng để lựa chọn thử nghiệm	<ul style="list-style-type: none"> • Xem xét các ý tưởng đã được thu thập, lựa chọn các ý tưởng mới, hứa hẹn để thử nghiệm • Lựa chọn nông dân phù hợp với thử nghiệm
	Thiết kế thử nghiệm và kế hoạch	<ul style="list-style-type: none"> • Phát triển tờ thử nghiệm và kế hoạch hoạt động chi tiết với những nông dân quan tâm được lựa chọn • Mỗi thử nghiệm, thống nhất cam kết hợp tác giữa nông dân tham gia, cán bộ khuyến nông và nhà nghiên cứu
Giai đoạn 3: Thực thi thử nghiệm		<ul style="list-style-type: none"> • Viếng thăm các thử nghiệm thường xuyên theo lịch và cung cấp các tư vấn và hỗ trợ để nông dân làm thử nghiệm
Thực thi thử nghiệm		
Giai đoạn 4: Giám sát và tài liệu hoá những gì diễn ra trong tiến trình thử nghiệm		<ul style="list-style-type: none"> • Sử dụng sổ theo dõi của nông dân cho mỗi thử nghiệm để ghi chép thông tin và các dữ liệu cần thiết
Giám sát và tài liệu hoá		
Giai đoạn 5: Thu thập các dữ liệu và thông tin có sẵn		<ul style="list-style-type: none"> • Thu thập, chuẩn bị các số liệu thông tin, các bình luận, ghi chép về thử nghiệm
Kết thúc thử nghiệm PTD	Đánh giá thử nghiệm với nông dân	<ul style="list-style-type: none"> • Sử dụng các tiêu chí trong tờ thử nghiệm để đánh giá thử nghiệm. Trình bày các kết quả, phân tích các bài học kinh nghiệm tại cuộc họp đánh giá tại thôn
	Làm báo cáo cuối cùng về thử nghiệm	<ul style="list-style-type: none"> • Viết báo cáo cuối cùng trong đó đề cập đến những thông tin cần thiết cho những người quan tâm khác nhau
Giai đoạn 6: Lan rộng	Làm các tài liệu khuyến nông	<ul style="list-style-type: none"> • Thiết kế tài liệu khuyến nông lâm. Thử áp dụng và cải tiến vật liệu. Sử dụng hệ thống truyền thông sẵn có ở địa phương
	Lan rộng những đổi mới thành công	<ul style="list-style-type: none"> • Thiết lập cách khuyến nông từ nông dân đến nông dân, tổ chức các cuộc viếng thăm trao đổi kinh nghiệm

Sơ đồ tiến trình PTĐ

Giai đoạn 1: Chuẩn bị

Công cụ 1: Tổ chức đánh giá nông thôn

Mục tiêu

- Các bên liên quan có sự hiểu biết chung về tình hình buôn làng
- Phân tích, xác định được các khó khăn trở ngại chính cộng đồng đang gặp phải trong sản xuất, canh tác và quản lý tài nguyên nay chung.

Nguyên tắc

- Thu thập được đầy đủ các thông tin về điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội, tài nguyên, tình hình sản xuất canh tác...
- Sử dụng linh hoạt một số công cụ điều tra đánh giá nông thôn có người dân tham gia (PRA).

đề-nguyên nhân...để phân tích vấn đề

Cách tiến hành

- Thu thập số liệu thứ cấp và các cuộc viếng thăm sơ bộ và thảo luận với các người lãnh đạo xã, thôn
- Lựa chọn các công cụ thích hợp của RRA hoặc PRA để thu thập thông tin.
- Tổ chức thảo luận nhóm, bình chọn với nông dân.
- Sử dụng các công cụ phân tích thông tin như: SWOT, 5 Whys, cây vấn đề, Sơ đồ phân tích vấn đề

Kết quả

- Có thông tin chung và sự hiểu biết lẫn nhau giữa các bên.
- Phát hiện các vấn đề, cơ hội cũng như tiềm năng trong thôn làng liên quan đến quản lý và đổi mới sản xuất.
- Bắt đầu tìm ra nguyên nhân của các vấn đề và đưa ra định hướng các giải pháp ưu tiên trên từng lãnh vực hoặc đối tượng tài nguyên.

Thông tin về hoạt động sản xuất và đời sống ở địa phương

Hoạt động	Quy mô/ diện tích	Số hộ tham gia	Vấn đề khó khăn	Nguyên nhân	Giải pháp tiềm năng
Lâm nghiệp Canh tác đất dốc Chăn nuôi Ruộng lúa nước Nương rẫy Vườn hộ					

Công cụ 2: Sắp xếp tổ chức khởi xướng và lựa chọn chủ đề cho PTD

Mục tiêu

- Các khái niệm, nguyên tắc PTD và những giới hạn phạm vi của PTD được trình bày, thảo luận trước toàn thôn làng. Thôn làng có sự hiểu biết rõ ràng về tiến trình mà mình sắp hợp tác khởi xướng, bao gồm lợi ích và nghĩa vụ của họ khi tham gia.
- Thống nhất được chủ đề PTD trên cơ sở dung hòa được mối quan tâm của các bên liên quan và thôn làng.
- Thống nhất được chương trình làm việc trong thôn làng ở giai đoạn khởi xướng.
- Nông dân nòng cốt tham gia vào tiến trình khởi xướng được thôn làng bình chọn.

Trình tự và phương pháp thực hiện

Một cuộc họp thôn được lần đầu tiên được khuyến nông lâm và nhà nghiên cứu cùng hợp tác tổ chức. Thành phần tham gia gồm đại diện các hộ gia đình trong thôn buôn, nên khuyến khích phụ nữ tham gia ngay trong cuộc họp thôn đầu tiên; lãnh đạo xã, thôn buôn, già làng; đại diện các ban chuyên môn về nông lâm, địa chính trong xã, các cơ quan nông lâm nghiệp ở địa phương; khuyến nông lâm huyện và nhóm nghiên cứu. Trong cuộc họp này các công việc sau được tiến hành:

1. ***Giới thiệu về PTD***, tạo ra sự hiểu biết chung, làm rõ vai trò trách nhiệm, lợi ích của nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm và thôn làng và hộ gia đình khi tham gia vào tiến trình PTD.

Phương pháp tiến hành: Cán bộ khuyến nông và nhà nghiên cứu giới thiệu các khái niệm, nguyên tắc chung của PTD, thông báo rõ ràng với nông dân về quyền lợi và trách nhiệm của họ khi tham gia.

2. ***Thống nhất chủ đề PTD:*** Kết quả công việc này là một chủ đề PTD rõ ràng được thôn làng, người dân và nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm nhất trí.

Phương pháp tiến hành: Các bên thảo luận với nhau để đi đến thống nhất. Chủ đề này được đưa ra trên cơ sở bước phân tích tình hình, và kết hợp được mối quan tâm của người dân với các chương trình dự án bên ngoài.

3. Lập kế hoạch làm việc cho những ngày tiếp theo của đợt khởi xướng. Chương trình này cần lập chi tiết bao gồm các hạng mục sau: Các hoạt động / Phương pháp công cụ tiến hành / Phân công việc theo nhóm / Số hộ tham gia trong từng bước / Kết quả dự kiến / Người chịu trách nhiệm / Địa điểm / Thời gian.

Phương pháp tiến hành: Nhóm thúc đẩy (khuyến nông và nhà nghiên cứu) sử dụng một ma trận trên giấy A0 và card để thảo luận và lập kế hoạch với thôn làng. Trong đó các nội dung như: Tiến trình, các hoạt động, công cụ, kết quả dự kiến, thời gian, người chịu trách nhiệm được nhóm thúc đẩy đưa ra trước, sau đó toàn thôn sẽ đề xuất việc phân công số hộ tham gia, địa điểm làm việc...

4. Bình chọn nông dân nòng cốt tham gia vào giai đoạn khởi xướng: Kết quả sẽ chọn lựa được các hộ đại diện tham gia vào tiến trình khởi xướng, số lượng nông dân nòng cốt tham gia cần có khoảng 3-5 người trong một nhóm làm việc trên hiện trường.

Phương pháp tiến hành: Đưa ra các tiêu chí để thôn làng tiến hành thảo luận và bình chọn, các tiêu chí gợi ý để lựa chọn như sau:

- Đây là các nông dân quan tâm đến đổi mới sản xuất, năng động.
- Đại diện cho nhóm dân tộc chính trong thôn làng.
- Cân đối tỷ lệ tham gia theo giới, tuổi, thành phần kinh tế.

Giai đoạn 2: Khởi xướng PTD

Công cụ 3: Chiếc đu quay – Phát hiện ý tưởng mới

Mục tiêu

Thu thập các ý tưởng ban đầu về những thử nghiệm PTD có tính khả thi, dựa vào kinh nghiệm của các bên tham gia.

Nguyên tắc

Nguyên tắc chính của trò chơi là "*Im lặng, suy nghĩ, viết ra ý tưởng, không nói chuyện, trao đổi với nhau*"

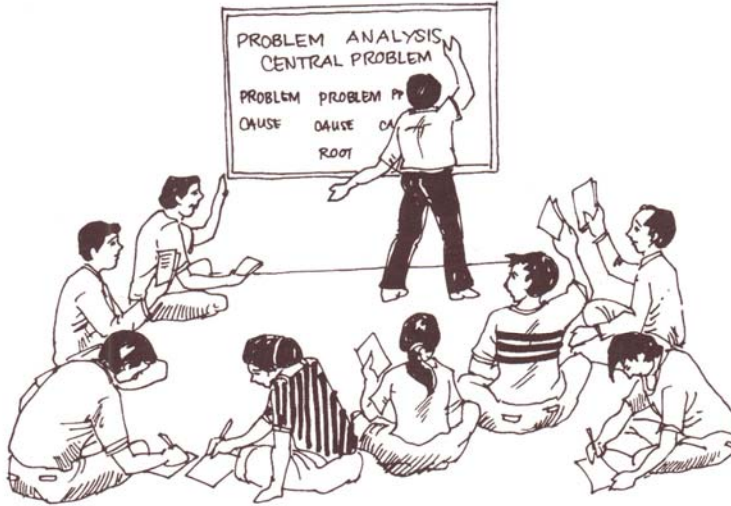

Cách tiến hành

Công cụ đu quay rất hữu ích cho việc phát hiện ý tưởng mới và được nhiều bên quan tâm. Sau khi đã khảo sát hiện trường, nhóm PTD ngồi lại với nhau thành một vòng tròn, phương pháp động não sẽ được sử dụng, vật liệu là các tờ bìa (card) để ghi ý tưởng, trình tự như sau:

- Nhóm trưởng đặt một câu hỏi động não liên quan đến chủ đề PTD và viết trên tờ bìa và viết 1 – 3 ý tưởng lên đó.
- Đưa tờ bìa cho người bên trái, người này đọc ý tưởng trên đó và viết thêm một ý tưởng.
- Chuyển tờ bìa tiếp tục sang người bên trái để điền thêm ý tưởng. Tờ bìa được chuyển đi vòng tròn cho đến khi trở lại nhóm trưởng.
- Nhóm trưởng đọc các ý tưởng trên tờ bìa và đánh dấu x cho những ý tưởng hay nhất.
- Tiếp tục đưa tờ bìa sang trái, người này cũng đọc các ý tưởng và đánh dấu x vào ý tưởng họ cho là hay nhất (không cần để ý là ý tưởng đó đã được đánh dấu hay chưa). Cứ như vậy cho đến khi tờ bìa trở lại nhóm trưởng. Nhóm trưởng sẽ viết lại ý tưởng được nhiều người chọn nhất (nhiều dấu x) lên card và thông báo cho mọi người.

Công cụ 4: Sơ đồ phân tích nguyên nhân – hậu quả của một vấn đề

Mục tiêu

Nông dân và các bên phân tích sâu thêm các nguyên nhân – hậu quả của một vấn đề khó khăn chính đã được phát hiện để từ đó xác định được các giải pháp kỹ thuật có tiềm năng đưa ra thử nghiệm.

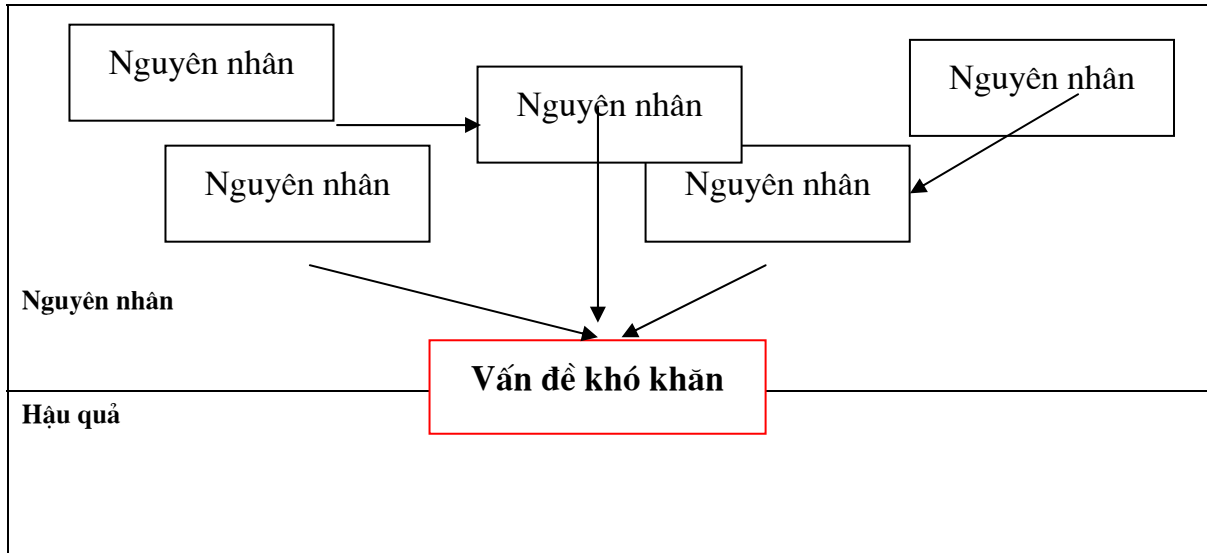
Nguyên tắc

Đây là một công cụ phân tích các nguyên nhân – hậu quả của một vấn đề, xác định sự liên kết giữa các vấn đề, hiểu được tình huống khó khăn để đối phó và xác định được điểm mấu chốt cho tiến trình tác động đổi mới.

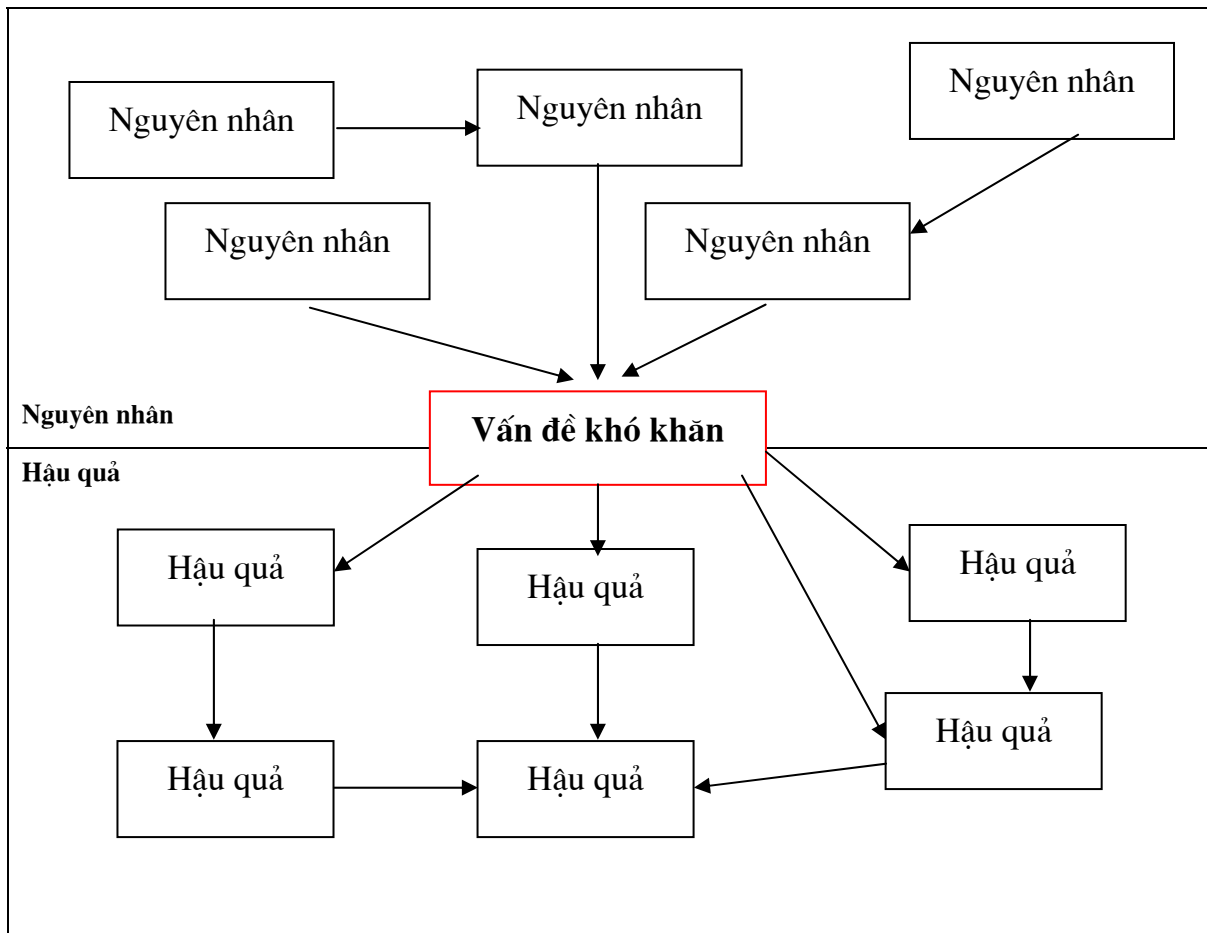
Cách tiến hành

Nông dân xác định được vấn đề, khó khăn chính của nhóm họ. Viết vấn đề của họ lên tờ card và dính vào giữa tấm bảng, sau đó:

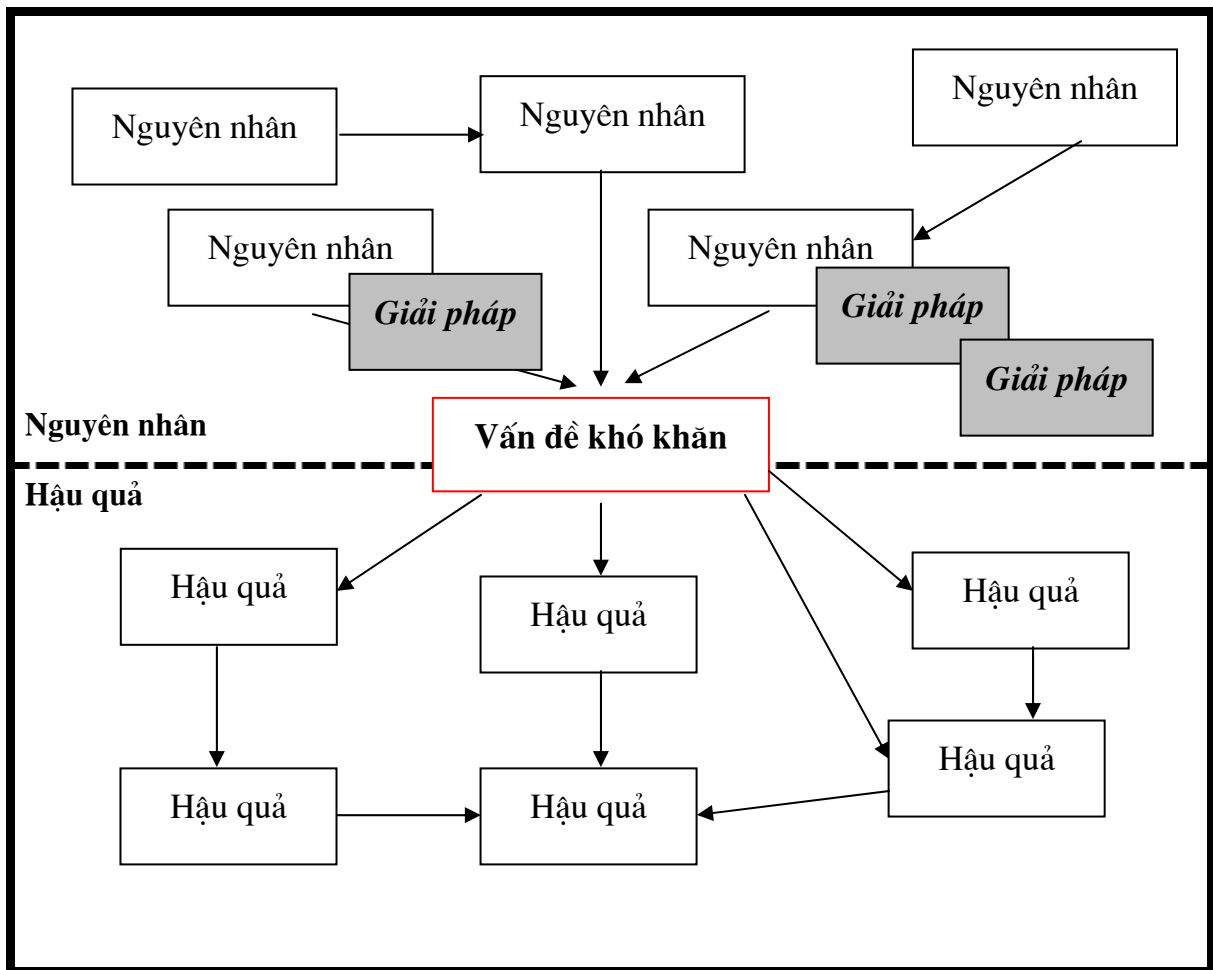
- Hỏi những người nông dân trong nhóm "Những nguyên nhân chính của vấn đề này là gì?"
- Viết mỗi nguyên nhân lên mỗi tờ card, dán các tờ card lên bên trên của vấn đề và vẽ các đường mũi tên chỉ ra sự kết nối dẫn đến vấn đề.
- Sau đó hỏi nhóm nếu có những nguyên nhân khác của vấn đề, thì vẽ ra một sơ đồ nguyên nhân nữa nằm ở phần trên nửa của vấn đề.

- Sau đó hỏi nông dân "Hậu quả hoặc tác động của những vấn đề khó khăn này là gì?"
- Viết mỗi kết quả lên mỗi card, dán các card này bên dưới vấn đề và vẽ các mũi tên chỉ ra sự kết nối mang tính hậu quả của vấn đề.
- Tiếp tục hỏi về các hậu quả của vấn đề, vẽ ra sơ đồ hậu quả nằm bên dưới nữa của vấn đề.

- Yêu cầu nông dân quan tâm đến tất cả các nguyên nhân và hỏi họ có thể làm một điều gì đó tối thiểu đã diễn ra trong quá khứ
- Cùng nhau thảo luận tìm ra giải pháp cho vấn đề, khó khăn chính yếu trên cơ sở giả quyết các nguyên nhân. dùng card viết và dán giải pháp – í tưởng lên từng nguyên nhân. Đây chính là các í tưởng để tiến hành thử nghiệm mới của PTD

Công cụ 5: Phát hiện ý tưởng mới trên hiện trường

Mục tiêu

Khám phá ra các ý tưởng mới của dân làng và các bên liên quan. Các ý tưởng mới này phải đạt các tiêu chí:

- Đổi mới về công nghệ hoặc quản lý hoặc điều kiện áp dụng và được phát hiện ngay trên hiện trường.
- Xuất phát từ nhu cầu của nông dân.
- Phù hợp với chủ đề của PTD
- Ý tưởng phải cụ thể, rõ ràng

Nguyên tắc

Ý tưởng mới có thể từ nông dân hoặc nhà nghiên cứu hoặc khuyến nông lâm. Nhưng lưu ý rằng nhà nghiên cứu, khuyến nông lâm cần quan tâm thảo luận, lắng nghe, thúc đẩy nông dân, chỉ đưa ra ý tưởng khi thấy cần thiết và ý tưởng đó sau này sẽ được nông dân thẩm định, lựa chọn theo nhu cầu của họ.

Cách tiến hành

- Đi lát cắt qua các loại hình sử dụng đất đai, rừng khác nhau của thôn làng, ở mỗi vị trí có cơ hội quan sát và thảo luận trực tiếp trên hiện trường. Các vấn đề, cơ hội, trở ngại của nông dân sẽ được phát hiện, thông qua đó có thể phát hiện ra các ý tưởng mới cho việc cải tiến sản xuất, canh tác.
- Ngoài ra nhóm PTD có thể sử dụng thêm các công cụ như vẽ sơ đồ sử dụng đất, vẽ biểu đồ thay đổi sử dụng đất theo thời gian ...
- Các ý tưởng mới về cải tổ tổ chức, quản lý; đặc biệt là quản lý tài nguyên thiên nhiên, có thể sử dụng các công cụ như sơ đồ Venn, ma trận về tổ chức truyền thống..... để phát hiện.

Công cụ 6: Xây dựng Tờ ý tưởng

Mục tiêu

- Làm rõ các ý tưởng đã phát hiện trong bước trước.
- Hình thành các tờ ý tưởng với nông dân.

Nguyên tắc

- Giải thích cụ thể mục đích mà thử nghiệm muốn tìm kiếm phát hiện.
- Lý do thử nghiệm rõ ràng, phù hợp với nhu cầu của người dân và điều kiện địa phương.

Cách tiến hành

- **Làm rõ các ý tưởng:** Thảo luận nhóm PTD, nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm cung cấp thêm các thông tin liên quan đến ý tưởng. Từng ý tưởng được xem xét đầy đủ các khía cạnh: Có thực sự mới theo các tiêu chí đã đề cập? các lợi ích mang lại, những thử thách và các rủi ro có thể xảy ra... Cuối cùng chủ đề của ý tưởng được viết đầy đủ, cụ thể, rõ ràng và dễ hiểu với tất cả các bên liên quan.
- **Xây dựng tờ ý tưởng:** Sử dụng công cụ tờ ý tưởng. Nhà nghiên cứu và khuyến nông thúc đẩy nông dân xây dựng tờ ý tưởng, các câu hỏi trong tờ ý tưởng được đặt ra cho nông dân, có thể giải thích các câu hỏi này một cách khác nhau để người dân có thể hiểu chính xác và đưa ra các câu trả lời đầy đủ. Nông dân động não và thảo luận với nhau để đưa ra các câu trả lời, các bên chọn lựa các câu trả lời đầy đủ, rõ ràng, chính xác để ghi vào tờ ý tưởng.

Tờ ý tưởng

Chủ đề:

Chúng ta muốn tìm ra điều gì?:

Tại sao chúng ta muốn tìm ra điều này?:

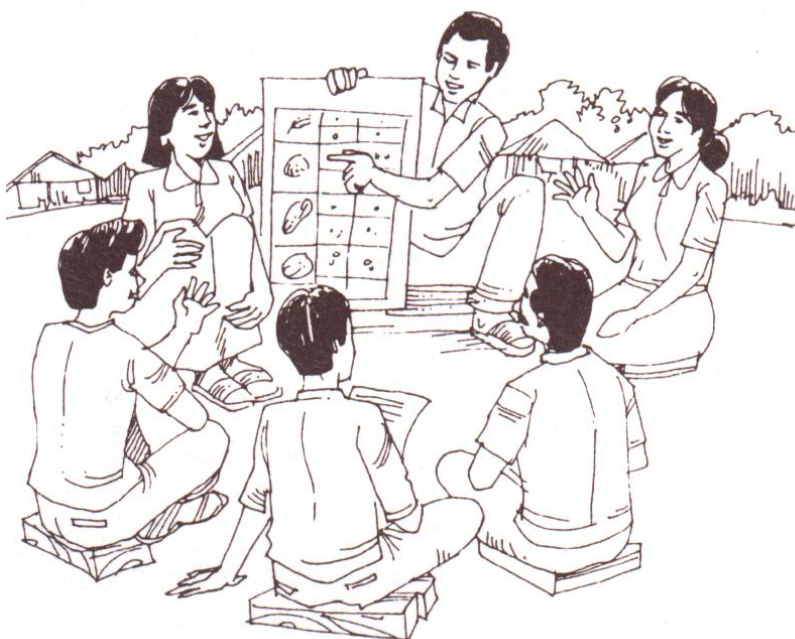
Người tham gia xây dựng tờ ý tưởng:

Ngày và địa điểm:

Công cụ 7: Lựa chọn í tưởng

Mục tiêu

- Tất cả các tờ ý tưởng phát triển ở các nhóm được xem xét lần cuối và sàng lọc cẩn thận.
- Các tờ ý tưởng được trình bày rõ ràng cho toàn thôn buôn.
- Các ý tưởng quan trọng được thôn làng quyết định lựa chọn đưa vào thử nghiệm

Nguyên tắc

Các tiêu chí cơ bản sau đây để quyết định lựa chọn các tờ ý tưởng tốt, đưa ra trình bày trước thôn và được lựa chọn để phát triển thành thử nghiệm

- Ý tưởng phải liên quan đến chủ đề PTD đã thống nhất.
- Ý tưởng phải có tiềm năng lan rộng sau này, nó sẽ có lợi cho nhiều nông dân thay vì một vài người.

Cách tiến hành

Sàng lọc các tờ ý tưởng: Thảo luận lần cuối với những nông dân nòng cốt để sàng lọc các tờ ý tưởng

Trình bày í tưởng trước dân làng: Nông dân nòng cốt trình bày các tờ ý tưởng trước thôn làng

Bình chọn ý tưởng để thử nghiệm:

Thực hiện bình bầu đa phương để bầu chọn ý tưởng làm thử nghiệm, tiến trình:

- Tất cả tên ý tưởng, tóm tắt điều muốn tìm ra từ ý tưởng này được ghi to, rõ trên giấy Ao.

- Mỗi hộ được phép chọn lựa 1/ 2 số ý tưởng trong tổng số các ý tưởng. Việc chọn lựa bằng cách dùng bút lông màu đánh chéo vào ô bình chọn ý tưởng đó. Nếu cần phân biệt sự quan tâm theo giới, mỗi giới được đề nghị dùng bút màu khác nhau.
- Tổng điểm bình chọn cho từng ý tưởng sẽ có được thứ tự ưu tiên trong thôn làng.

Gợi ý

- *Khi bình chọn không nên để những người dân có uy tín, những người già (già làng) hoặc lãnh đạo địa phương lên bầu chọn trước, nhằm tránh những ảnh hưởng cá nhân có thể tạo nên kết quả bình chọn không mang tính đại diện và không phản ánh được nhu cầu của các nhóm bất lợi.*
- *Cũng trong việc bình chọn, nếu số hộ tham gia họp không đông; thì nông dân bình chọn có thể viết tên mình lên card và dán lên các tờ ý tưởng mà họ quan tâm. Bằng cách này không những xác định được ưu tiên mà còn xác định được các nhóm nông dân quan tâm, có sở thích về loại ý tưởng đó. Đây là cơ sở để lựa chọn hộ tham gia thử nghiệm theo từng nhóm sở thích*

Công cụ 8: Lựa chọn hộ tham gia làm thử nghiệm

Mục tiêu

- Xây dựng các tiêu chí lựa chọn hộ tham gia với thôn làng.
- Các hộ tham gia được lựa chọn theo các tiêu chí đã đề ra.

Nguyên tắc

Tiêu chí chọn hộ tham gia thử nghiệm:

- Hộ tham gia một cách tự nguyện, nhiệt tình cao đối với thử nghiệm. Đây là các hộ năng động, muốn phát hiện cái mới trong sản xuất.
- Nhất trí và thực hiện đúng như những điều đã cam kết.

Cách tiến hành

- Công việc này cũng có thể kế thừa việc bình chọn ý tưởng của các hộ, với phương pháp viết tên hộ lên card để bình chọn ý tưởng sẽ giúp cho việc xác định hộ quan tâm đến thử nghiệm đó. Sau đó là cân đối số lượng hộ tham gia trong một thử nghiệm, số này không nên quá lớn để bảo đảm khả năng tổ chức thực hiện và giám sát tiếp theo, cũng không nên quá ít để có kết quả thống kê chính xác.
- Trong trường hợp số hộ đăng ký tham gia một thử nghiệm quá lớn thì cần lưu ý các hộ này về yếu tố “thử nghiệm” của PTD, khi mà các kết quả của nó chưa được khẳng định để nhân rộng thì chỉ cần một số hộ tham gia thử nghiệm là đủ. Lúc này cần có sự thúc đẩy để nhóm hộ này thảo luận và bình chọn đại diện tham gia theo các tiêu chí phù hợp với thử nghiệm
- Đồng thời cũng cần quan tâm đến khía cạnh thống kê, vì đây là các thử nghiệm nên một hộ tham gia trong một thử nghiệm có thể xem như một lần lặp lại, và số lần lặp ít nhất là lớn hơn 02, do đó không nên chỉ có 01 hộ tham gia trong 01 thử nghiệm.

Công cụ 9: Xây dựng Tờ thử nghiệm

Mục tiêu

- Các tờ thử nghiệm được phát triển với các nhóm sở thích tham gia thử nghiệm và được dựa trên kiến thức địa phương và kiến thức khoa học.
- Có tờ thử nghiệm hoàn chỉnh với các tiêu chí và chỉ số đo đếm đánh giá.

Nguyên tắc

- Các tờ thử nghiệm có mục đích, mục tiêu, lý do của từng thử nghiệm được xác định rõ ràng. Có các tiêu chí giám sát, đánh giá về số lượng và chất lượng
- Tờ thử nghiệm được thiết kế rõ ràng, nông dân có thể sử dụng được.

Cách tiến hành

Sử dụng công cụ tờ thử nghiệm để thúc đẩy nông dân tham gia thiết kế thử nghiệm lên giấy Ao. Trong quá trình thiết kế trên giấy cần kết hợp khảo sát, xem xét trên hiện trường để các thiết kế phù hợp với thực địa.

Tờ thử nghiệm

Chủ đề:

Chúng ta thực sự muốn tìm ra điều gì?

Tại sao chúng ta muốn làm thử nghiệm này?

Thử nghiệm sẽ được thiết kế như thế nào? (Kèm theo một tờ thiết kế chi tiết)

Chúng ta cần biết những gì để có thể nói thử nghiệm này có thành công hay không?

Chúng ta sẽ đo đếm những gì (số liệu về số lượng)? Chúng ta sẽ thảo luận và đánh giá những gì (số liệu về chất lượng)?

Chúng ta có thể tìm thêm thông tin liên quan đến thử nghiệm này ở đâu?

Người tham gia xây dựng tờ thử nghiệm:

Ngày và địa điểm:

Giai đoạn 3: Thực thi thử nghiệm

Công cụ 11: Tư vấn và hỗ trợ cho nông dân làm thử nghiệm

Mục tiêu

- Nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm giúp nông dân triển khai thử nghiệm theo đúng thiết kế.
- Nông dân được hỗ trợ cần thiết từ cán bộ nghiên cứu và khuyến nông lâm để thực thi thử nghiệm.

Trình tự và phương pháp thực hiện

- **Lập lịch viếng thăm có sự tham gia:** Cán bộ khuyến nông lâm, nhà nghiên cứu và nông dân thống nhất lịch viếng thăm thử nghiệm.

Phương pháp tiến hành: Xây dựng lịch viếng thăm có sự tham gia của 03 bên theo định kỳ từng tháng hoặc quý.

- **Các bên làm việc trên hiện trường:** Ngay từ khi bắt đầu thử nghiệm, cán bộ nghiên cứu và khuyến nông lâm phải có mặt trên hiện trường ngay để hỗ trợ nông dân tổ chức triển khai thử nghiệm. Sau đó các bên cùng tham gia theo lịch đã thống nhất.

Phương pháp tiến hành: Nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm giúp nông dân sử dụng tờ thử nghiệm để triển khai thử nghiệm. Đôi khi cũng cần có những chỉnh sửa trong tờ thử nghiệm để làm cho nó thích hợp hơn với điều kiện cụ thể của nông dân và nguồn lực của họ. Trong thời gian nông dân thực hiện và theo dõi thử nghiệm, nhà nghiên cứu, khuyến nông lâm hỗ trợ kỹ thuật, trao đổi kinh nghiệm và cung cấp thông tin cho nông dân.

Giai đoạn 4: Giám sát và tài liệu hoá

Công cụ 12: Lập sổ theo dõi thử nghiệm

Mục tiêu

Giám sát đánh giá có sự tham gia được tổ chức và thực hiện trong tiến trình thử nghiệm.

Nguyên tắc

Nông dân có thể tham gia trực tiếp vào việc theo dõi thử nghiệm và ghi nhận vào sổ theo dõi

Cách tiến hành

Cán bộ khuyến nông lâm thúc đẩy và nhà nghiên cứu tư vấn để nông dân lập sổ theo dõi. Trong sổ

này, các bảng biểu theo dõi, thu thập số liệu theo như các chỉ tiêu trong tờ thử nghiệm, bao gồm các hạng mục sau:

- Tên thử nghiệm, địa điểm, quy mô, nhóm hộ tham gia, nhóm trưởng
- Tờ thử nghiệm, sơ đồ thử nghiệm
- Kế hoạch thực hiện từng năm
- Biểu ghi chép các hoạt động, vật tư đã đầu tư và được hỗ trợ
- Các bảng biểu thu thập số liệu, chỉ tiêu quan sát, bao gồm: Các chỉ tiêu số lượng và chất lượng (theo các chỉ tiêu của tờ thử nghiệm).

Nông dân dùng sổ này định kỳ ghi chép các dữ liệu theo dõi, nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm cũng sử dụng nó để ghi các bình luận. Ngoài ra trong sổ theo dõi còn dùng để ghi các nhận xét của nông dân và các bên khác trong tiến trình giám sát, viếng thăm.

Ngoài ra trong tiến trình thử nghiệm, cán bộ khuyến nông lâm có thể tổ chức tham quan chéo thử nghiệm giữa các hộ nông dân trong nhóm và thu hút sự tham quan của các nông dân khác trên hiện trường. Trong các đợt tham quan này, các nhận xét, bình luận, góp ý của các nông dân khác được ghi vào sổ theo dõi nông dân.

Giai đoạn 5: Kết thúc thử nghiệm

Công cụ 13: Đánh giá thử nghiệm

Mục tiêu

- Xác định mức độ thành công của thử nghiệm về kỹ thuật, môi trường, xã hội và hiệu quả kinh tế.
- Đúc rút được bài học kinh nghiệm về tổ chức thử nghiệm. Phân tích được các lý do thành công hay thất bại; cách giải quyết vấn đề khó khăn trong tiến trình thử nghiệm.
- Xem xét và phân tích mức độ ảnh hưởng và tiềm năng lan rộng của thử nghiệm.
- Có được thông tin (định lượng, định tính) để viết báo cáo

Trình tự thực hiện và cách tiến hành

- **Chuẩn bị:** Nhà nghiên cứu và khuyến nông lâm giúp nông dân thử nghiệm chuẩn bị cho công việc đánh giá như lập kế hoạch, chuẩn bị tài liệu, vật liệu cần thiết....
- **Đánh giá trên hiện trường:**

Nông dân thử nghiệm trình bày tiến trình, kinh nghiệm thu được, kết quả của mình.

Sau báo cáo của nông dân, cán bộ khuyến nông lâm thúc đẩy thảo luận chung. Việc thảo luận, hỏi và trả lời tập trung vào các vấn đề như:

- *Tiến trình thử nghiệm diễn ra như thế nào? Người dân tham gia đã học được những kiến thức/ kỹ năng gì từ thử nghiệm của họ?*
- *Thử nghiệm đạt được những kết quả gì? khẳng định hoặc phủ định? thành công hay thất bại? Lý do?. So sánh kết quả thử nghiệm với các tiêu chí đánh giá số lượng và chất lượng; định lượng và định tính trong tờ thử nghiệm.*
- *Những thử nghiệm tiếp theo phải là gì?*

Công cụ 14: Viết báo cáo cuối cùng

1. Viết các báo cáo cho *Nhà nghiên cứu/giảng dạy/nhà quản lý/khuyến nông lâm tỉnh huyện.*

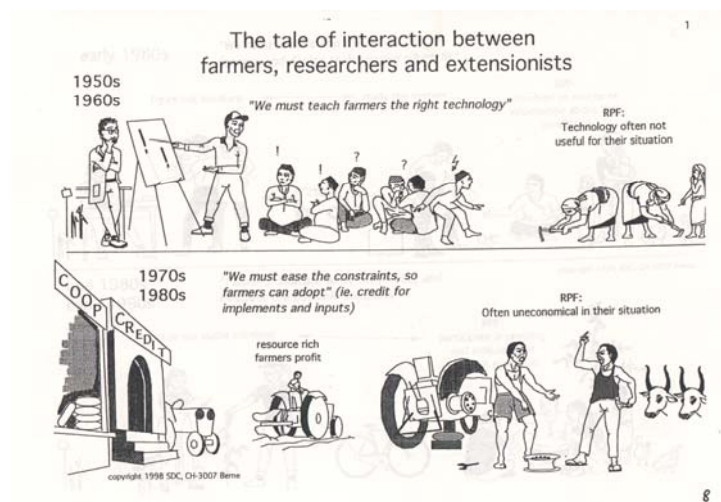
Người viết báo cáo: Cán bộ nghiên cứu/giảng dạy/khuyến nông lâm tỉnh, huyện

Nội dung	Nguồn tài liệu
1) Tóm tắt báo cáo	
2) Bối cảnh/đặt vấn đề: <ul style="list-style-type: none"> - Giới thiệu về thử nghiệm - Lý do tiến hành thử nghiệm - Mục tiêu của thử nghiệm - Quy mô thử nghiệm 	Báo cáo khởi xướng, ghi chép của cán bộ nghiên cứu/ khuyến nông lâm
3) Tiến trình thử nghiệm <ul style="list-style-type: none"> - Nội dung thử nghiệm - Vật liệu - Tổ chức thực hiện 	
4) Kết quả thử nghiệm và phân tích kết quả: <ul style="list-style-type: none"> - Kinh tế: năng suất, hiệu quả kinh tế, thu nhập (lãi) - Kỹ thuật: tìm ra kỹ thuật mới - Xã hội: giải quyết công ăn việc làm, nâng cao nhận thức - Môi trường: bảo vệ đất, nước, rừng, ... 	Số liệu tổng hợp và phân tích trong đánh giá Sổ ghi chép của các bên liên quan Kết quả của thử nghiệm và các tài liệu tham khảo
5) Kết luận và kiến nghị <ul style="list-style-type: none"> - Đáp ứng lợi ích của người dân - Thay đổi kiến thức, kỹ năng và thái độ của các bên liên quan. - Tác động đến cách thức quản lý tài nguyên - Nhu cầu hỗ trợ để lan rộng kết quả thử nghiệm 	Từ phần phân tích, đánh giá kết quả
6) Tài liệu tham khảo	
7) Phụ lục: <ul style="list-style-type: none"> - Tờ ý tưởng - Tờ thử nghiệm - Kế hoạch thử nghiệm - Báo cáo của người dân - Danh sách thành viên tham gia 	Báo cáo khởi xướng

2. Viết các báo cáo cho *Cán bộ khuyến nông lâm viên cấp xã và nông dân*

Người viết báo cáo: Khuyến nông lâm viên xã - nhóm nông dân tham gia thử nghiệm

Nội dung	Nguồn tài liệu
1) Thông tin chung về thử nghiệm <ul style="list-style-type: none"> - Tên thử nghiệm - Quy mô thử nghiệm - Những người tham gia - Địa điểm làm thử nghiệm 	Tờ thử nghiệm
2) Lý do, mục đích, lợi ích và mong đợi của thử nghiệm	Báo cáo khởi xướng Tờ thử nghiệm
3) Cách tiến hành thử nghiệm <ul style="list-style-type: none"> - Tổ chức thử nghiệm - Các bước tiến hành thử nghiệm - Các kỹ thuật được thử nghiệm 	Sổ theo dõi thử nghiệm
4) Kết quả thử nghiệm <ul style="list-style-type: none"> - Năng suất, thu nhập - Cách làm mới - Tạo ra việc làm, thu hút lao động - Sản xuất bền vững 	Sổ theo dõi thử nghiệm Kết quả đánh giá
5) Thuận lợi, khó khăn của tiến trình thử nghiệm	
6) Bài học kinh nghiệm và các khuyến nghị: về tổ chức và kỹ thuật	
7) Thông tin bổ sung: Tên và địa chỉ vật tư đầu vào, thị trường, giá cả của sản phẩm thử nghiệm	

Giai đoạn 6: Lan rộng thử nghiệm thành công

Công cụ 15: Lan rộng từ Nông dân – Nông dân

Đây là phương pháp xây dựng hệ thống khuyến nông khuyến lâm dựa vào người dân, tức là khuyến nông từ nông dân đến nông dân. Được tiến hành bằng cách đưa nông dân đã làm thử nghiệm thành công đến chuyển giao cho các nông dân ở các thôn làng, địa phương khác.

Trình tự của phương pháp

- **Chuẩn bị:** Bao gồm việc xác định rõ mục tiêu, thành phần tham gia, chuẩn bị báo cáo của nông dân, chương trình làm việc, địa điểm, thời gian,...
- **Trao đổi kinh nghiệm giữa nông dân với nông dân trên hiện trường:**
 - o Nông dân thử nghiệm báo cáo
 - o Thúc đẩy trao đổi thảo luận
 - o Đánh giá đợt tham quan: Tổ chức đánh giá có sự tham gia để rút kinh nghiệm
- **Thảo luận và thúc đẩy, hỗ trợ nông dân áp dụng kết quả sau tham quan**

